

BÀI 15

SÀI GÒN TÔI YÊU MÙA XUÂN CỦA TÔI

ĐỌC – HIỂU VĂN BẢN

SÀI GÒN TÔI YÊU

I – MỤC TIÊU CẦN ĐẠT

Giúp HS :

– Cảm nhận được nét đẹp riêng của Sài Gòn với thiên nhiên, khí hậu nhiệt đới và nhất là phong cách con người Sài Gòn.

– Nắm được nghệ thuật biểu hiện tình cảm, cảm xúc qua những hiểu biết cụ thể, nhiều mặt của tác giả về Sài Gòn.

II – NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

1. Bài tùy bút này tuy chưa phải là một tác phẩm đặc sắc nhưng đã đề cập được đúng một số nét đẹp rất đáng chú ý của Sài Gòn và thể hiện được một cách chân thành, nồng nhiệt tình cảm yêu mến và sự gắn bó của tác giả với thành phố ấy. Hơn nữa, hai bài tùy bút đặc sắc của Thạch Lam và Vũ Bằng đưa vào cụm bài này đều nói về vẻ đẹp của thiên nhiên và sinh hoạt, phong tục ở miền Bắc. Vì vậy, bài *Sài Gòn tôi yêu* có ý nghĩa bổ sung cho HS, giúp các em tiếp cận với những nét đẹp khác của cảnh quan thiên nhiên, sinh hoạt và phong cách con người ở một thành phố phương nam của Tổ quốc.

2. Bài tùy bút này là bài mở đầu trong tập tùy bút – bút kí *Nhớ... Sài Gòn*, tập 1 của Minh Hương (NXB Thành phố Hồ Chí Minh, 1994). Do vị trí mở đầu cả tập sách nên bài này nhằm nêu những nét chung nhất về Sài Gòn và chủ yếu là

để nói tới tình yêu mến của tác giả với thành phố ấy. Trong những bài tiếp theo của cuốn sách, tác giả có điều kiện đi vào từng phương diện, từng nét đặc sắc hoặc đơn giản chỉ là một hình ảnh nào đó trong muôn mặt đời sống của cái thành phố to lớn, sôi động và đông dân nhất nước ta. Nắm được vị trí của bài tùy bút này trong tập sách và chủ đích của tác giả, chúng ta sẽ không đòi hỏi ở một bài tùy bút ngắn phải nói được nhiều mặt về thành phố Sài Gòn, lại càng không thể nói thật kĩ lưỡng về điều gì. Điều chủ yếu ở đây là ấn tượng sâu đậm và tình cảm chân thành, nồng nhiệt của tác giả với con người và mảnh đất mà ông đã gắn bó suốt mấy chục năm.

III – TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC CÁC HOẠT ĐỘNG DẠY – HỌC

1. Giới thiệu bài

– GV có thể giới thiệu bài bằng cách huy động những hiểu biết của HS về thành phố Sài Gòn để dẫn vào bài. Chẳng hạn có thể đặt câu hỏi : Em biết gì về thành phố Sài Gòn, nay là Thành phố Hồ Chí Minh ? Em có thể kể tên những tác phẩm thơ, văn, nhạc viết về Sài Gòn – Thành phố Hồ Chí Minh.

– Cũng có thể gợi cho HS nhớ lại bài học trước để dẫn vào bài mới và giới thiệu cho các em biết trong Bài 15 này, HS sẽ được học hai bài tùy bút, một viết về Sài Gòn, một viết về Hà Nội.

2. Tiến trình tổ chức các hoạt động

Hoạt động 1. Đọc và tìm hiểu chung về văn bản.

– Đọc : GV nên đọc đoạn đầu làm mẫu rồi chỉ định một vài HS đọc tiếp phần còn lại. Chú ý sắc thái biểu cảm ở mỗi đoạn và những từ địa phương.

– Kiểm tra việc đọc các chú thích của HS, và nếu cần, giải thích lại một số từ khó hoặc từ địa phương không quen thuộc với HS ở những vùng khác.

– Tìm hiểu đại ý và bố cục của bài (câu 1, trang 172, SGK). Bài tùy bút thể hiện tình cảm yêu mến và những ấn tượng bao quát chung của tác giả về thành phố Sài Gòn trên các phương diện chính : thiên nhiên, khí hậu, thời tiết, cuộc sống, sinh hoạt của thành phố, cư dân và phong cách con người Sài Gòn.

Bài văn có bố cục ba đoạn như sau :

+ Đoạn 1 : Từ đầu đến "tông chi họ hàng" nêu những ấn tượng chung về Sài Gòn và tình yêu của tác giả với thành phố ấy.

+ Đoạn 2 : Từ "Ở trên đất này" đến "leo lên hơn năm triệu" là cảm nhận và bình luận về phong cách con người Sài Gòn.

+ Đoạn 3 : Từ "Vậy đó mà" đến hết bài đã khẳng định lại tình yêu của tác giả với thành phố ấy.

– Lưu ý : Trên đây chỉ là một cách phân chia bố cục. Thực ra, bài tùy bút này bố cục khá lỏng lẻo, được liên kết từ các đoạn nhỏ, mỗi đoạn là một ý nhỏ, tuy bài vẫn vẫn có mạch cảm xúc tương đối hợp lí. Đoạn 2 cũng có thể chia làm hai phần : Phần nói về phong cách con người Sài Gòn và phần khẳng định Sài Gòn là nơi đất lành.

Hoạt động 2. Phân tích đoạn 1.

– HS đọc lại đoạn 1 và nêu tóm tắt ý chính của đoạn.

– Dựa vào câu 2, trang 172, SGK, GV hướng dẫn HS phân tích đoạn văn, tập trung vào hai điểm : tình cảm của tác giả với Sài Gòn và sự cảm nhận chính xác, tinh nhạy của tác giả về khí hậu, thời tiết và không khí, nhịp điệu sống ở thành phố ấy.

– Sự cảm nhận tinh tế của tác giả về thiên nhiên, khí hậu đặc biệt của Sài Gòn được thể hiện ở :

+ Cảm nhận qua nhiều hiện tượng thời tiết với những nét riêng (nắng sớm, gió lộng buổi chiều, cơn mưa nhiệt đới ào ào và mau dứt).

+ Cảm nhận về sự thay đổi nhanh chóng, đột ngột của thời tiết (trời đang ui ui buồn bã, bỗng nhiên trong vắt lại như thủy tinh).

+ Cảm nhận về không khí, nhịp điệu cuộc sống đa dạng của thành phố trong những thời khắc khác nhau (đêm khuya thưa thớt tiếng ồn, phố phường náo động, dập dìu xe cộ vào những giờ cao điểm, cái tĩnh lặng của buổi sáng tinh sương, làn không khí mát dịu, thanh sạch).

– Ngay trong phần đầu bài tùy bút, tác giả đã bộc lộ tình yêu nồng nhiệt, thiết tha với thành phố Sài Gòn của mình. Chính từ tình yêu ấy mà tác giả đã cảm nhận được nhiều vẻ đẹp và nét riêng của thành phố. Thậm chí cả những điều tưởng

chùng không mấy dễ chịu như sự "trái chứng" thay đổi đột ngột của thời tiết, những cơn mưa nhiệt đới ào ạt, sự ồn ào đông đúc trong những giờ cao điểm, với tác giả cũng trở thành những cái đáng yêu, đáng nhớ. Tự biết điều đó nên tác giả đã biện minh cho mình bằng câu ca dao nói về quy luật tâm lí thông thường của con người : "Yêu nhau yêu cả đường đi...". Trong đoạn văn này tác giả đã sử dụng biện pháp điệp từ ở đầu câu, điệp cấu trúc câu để tạo hiệu quả nhấn mạnh tình cảm của mình và thể hiện sự phong phú của thiên nhiên, khí hậu Sài Gòn.

Hoạt động 3. Phân tích đoạn 2.

HS đọc lại đoạn 2 và nêu kết cấu của đoạn văn, tóm tắt các ý chính.

– Đoạn này tác giả tập trung nói về con người Sài Gòn, đó chính là cái cơ bản nhất tạo nên sức sống và nét đẹp riêng của thành phố ấy. Trình tự kết cấu của đoạn văn như sau :

+ Nhận xét về đặc điểm của cư dân Sài Gòn : là nơi tụ hội của người bốn phương nhưng đã hoà hợp, không phân biệt nguồn gốc mà chỉ còn là người Sài Gòn.

+ Cảm nhận về nét phong cách nổi bật của con người Sài Gòn : chân thành, bộc trực, cởi mở, các cô gái có vẻ đẹp tự nhiên, dễ gần mà ý nhị.

+ Sài Gòn là nơi đất lành, dù ít chim chóc.

– Tìm hiểu sự cảm nhận và bình luận của tác giả về phong cách con người Sài Gòn.

Dựa vào câu 3, trang 173, SGK, GV hướng dẫn HS tìm hiểu nội dung này.

Nét phong cách nổi bật của người Sài Gòn theo sự nhận xét của tác giả là : tự nhiên, chân thành, bộc trực, cởi mở, mạnh bạo mà vẫn ý nhị. Tác giả đã chứng minh những nhận xét bằng sự hiểu biết lâu dài của mình về con người Sài Gòn với gần năm mươi năm được gần gũi họ. Những nét tính cách ấy được biểu hiện trong đời sống hằng ngày và cả trong những hoàn cảnh thử thách của lịch sử. Đặc biệt, tác giả đã minh hoạ nét phong cách đẹp của người Sài Gòn qua hình ảnh các cô gái Sài Gòn trước năm 1945, với dáng vẻ và trang phục tự nhiên khoẻ khoắn, vừa ý tứ vừa mạnh dạn, có vẻ cổ xưa nhưng mang tinh thần dân chủ.

Hoạt động 4. Phân tích đoạn 3.

Hướng dẫn HS phân tích vị trí của đoạn cuối trong việc làm nổi bật tình cảm sâu nặng của tác giả với Sài Gòn và ý nghĩa mang tính chất cộng đồng thiêng liêng của tình cảm ấy.

Hoạt động 5. Lưu ý HS phân tích cả hình thức biểu cảm trực tiếp (qua việc sử dụng đại từ *tôi*) lẫn gián tiếp (qua tự sự, miêu tả).

Hoạt động 6. GV hướng dẫn HS luyện tập.

Chọn một trong hai bài ở phần Luyện tập – SGK để HS làm ở nhà. Có thể làm thêm bài tập 4, trang 91, *Bài tập Ngữ văn 7*, tập một.

IV – TÀI LIỆU THAM KHẢO

"Minh Hương : một người quê Quảng Nam đã vào sống ở Sài Gòn trên 50 năm, ghi lại bằng những trang bút kí, tùy bút, tạp văn, phóng sự với những nhận xét tinh tế, dí dỏm mà sâu sắc... Đáng chú ý là những bài : *Sài Gòn tôi yêu, Sài Gòn dậy sớm, Ăn sáng, Mùa trái cây, Hương đêm ngoại thành, Nhớ... Sài Gòn...* Tiếp theo *Nhớ... Sài Gòn*, tập 1, nhân dịp kỉ niệm 300 năm Sài Gòn – Thành phố Hồ Chí Minh, tác giả cho ra đời tiếp *Nhớ... Sài Gòn*, tập 2... Tác giả lần này chú ý đến sự hình thành các cộng đồng dân cư, các xóm nghề, vườn xưa, những bến, những chợ "đặc chủng"..."

(*Từ điển Thành phố Sài Gòn – Hồ Chí Minh*, NXB Trẻ, 2001, tr. 953)